

Ada Valios Casanova

DEL MARROC A TARRAGONA, HISTÒRIES DE VIDA

TREBALL DE FI DE GRAU

dirigit per la Sra. Josepa Perelló Bargallo

Grau de Treball Social

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

Tarragona

2014

MOTIVACIÓ

Com en qualsevol investigació hi ha una motivació formal que sorgeix de la necessitat d'estudiar un fenomen per la seva rellevància en el moment actual i per altra banda hi ha la motivació informal que és aquella que impulsa a l'investigador a saber més sobre el tema en qüestió. Per tant doncs, es podria dir que la motivació formal d'aquest article és l'actualitat permanent que suposa l'estudi dels fluxos migratoris. La població mundial està en constant moviment, creant així fluxos migratoris que poden variar en pocs anys fent que un país tradicionalment receptor d'immigrants esdevingui emissor d'emigrants i a la inversa. Aquest és el cas d'Espanya que en un marge de pocs anys està veient com passa de ser un país receptor de persones immigrades a ser un país emissor de població autòctona i també de població que retorna al seu país originari.

Un altre aspecte de la motivació formal és que he realitzat les pràctiques al Servei de Migració de Càritas Diocesana de Tarragona, fet que m'ha donat la oportunitat d'estar en contacte directe amb població immigrada i així poder conèixer els seus problemes i inquietuds entorn a la migració, les dificultats que els suposa alguns aspectes de l'actual llei d'estrangeria i la dificultat que pot suposar en molts moments la combinació del trinomi migració- xoc cultural- integració.

La motivació informal que m'ha portat a escriure aquest article és l'interès personal que m'han despertat des de l'inici de la carrera les migracions. Finalment amb aquest treball, després de formar una base de coneixement sòlida, he pogut endinsar-me en dues històries de vida i descobrir com es viu una migració des de dins i aconseguir així el meu objectiu inicial d'identificar les variables que intervenen en una migració, tant de caire positiu com de caire negatiu.

Pel que fa a la connexió de l'article amb el contingut d'aquest article amb assignatures que he cursat durant el Grau de Treball Social, puc afirmar que he aconseguit una base sòlida amb totes els coneixements apresos, però en aquest treball m'han resultat més influents les assignatures de Drets Socials, Dret de Persona i Estrangeria, Estructura dels Serveis Socials, Sistemes d'Estat del Benestar, Marginació i Exclusió Social i, Mediació i Gestió del conflicte. Les assignatures de dret m'han estat molt útils per a poder conèixer quines opcions d'actuació hi ha darrere de les situacions plantejades i m'ha permès poder comparar les diferències existents entre les oportunitats que tenen els autòctons i els estrangers a nivell legislatiu. Les assignatures d'Estructura dels Serveis Socials i Sistemes d'Estat del Benestar, m'ha permès conèixer el context en el qual vivim a nivell nacional i poder comparar-lo amb altres països. Els continguts de Marginació i Exclusió Social m'han aportat una altra visió de la pobresa i la marginació, com un factor estructural i com una desigualtat d'oportunitats. Finalment, l'assignatura de Mediació i Gestió del conflicte i més

concretament les aportacions de la professora Assumpta Eixarch em van obrir tot un món de dubtes i plantejaments diferents molts dels quals m'han portat a decantar-me cap aquest àmbit de treball social, i m'han despertat inquietuds per a seguir investigant i formant-me sobre migració, conflictes socials, prevenció de conflictes i mediació.

DEL MARROC A TARRAGONA, HISTÒRIES DE VIDA
FROM MOROCCO TO TARRAGONA, LIFE STORIES

Ada Valios Casanova

Universitat Rovira i Virgili

ada.valios@gmail.com

Graduada en Treball Social per la Universitat Rovira i Virgili (2009-2014).

RESUM

A través d'aquest article es pretén conèixer i identificar les dificultats i oportunitats durant un procés migratori en base a la història de vida de dues dones marroquines.

La metodologia que s'ha emprat han estat entrevistes semiestructurades, recerca bibliogràfica i l'aplicació de la tècnica DAFO. Els principals resultats que hem pogut obtenir són: que la presència masculina influeix molt en el desenvolupament del projecte migratori femení, que els estudis rarament resulten ser influents en la migració perquè costen molt d'homologar i per tant poques vegades les persones titulades poden exercir la seva feina al nostre país (a no ser, que hagin entrat amb visat d'estudis o investigació). Per altra banda, hem pogut veure com la personalitat oberta i sociable, i la resiliència, són molt influents en el desenvolupament de la migració i la posterior integració, afavorint així la convivència entre persones immigrades i persones autòctones.

PARAULES CLAU

Migracions, xoc cultural, dones, estrangeria, història de vida, dafo.

ABSTRACT

The objective of this article is to know and identify the difficulties and opportunities during a migration process, based in the life history of two Moroccan women.

The methodology that was used is: semi-structured interviews, bibliographical research and the application of the SWOT technique. The main results we have obtained are: the male presence strongly influences the development of female migration project, the studies are rarely influential in the migration because are really difficult to standardize and therefore rarely persons who have a degree can develop their work in our country (unless, have joined with student visa or research). Moreover, we have seen how open and outgoing personality and resilience are very influential in the development of migration and subsequent integration, thereby promoting coexistence between immigrants and locals.

KEYWORDS

Migration, culture shock, women, foreignness, life stories, SWOT.

ARTICLE

Aquest article no pretén ser un altre recull de dades estadístiques, sinó que l'objectiu que persegueixo és posar cara i ulls, sentiments i vivències darrere de les xifres que estem acostumats a sentir, veure o llegir. Cada dia és més usual veure com obren telenotícies amb titulars com: avui han entrat a territori espanyol 100 immigrants més a través de la frontera de Ceuta; es preveu que en els pròxims dies una onada de marroquins intenti travessar la tanc de nou...

Amb aquestes línies que presento a continuació, pretenc aproximar el lector a tot l'univers que hi ha darrere d'un procés migratori. Començant per l'entorn on ha crescut la persona, la decisió d'emigrar, el desenvolupament de la migració, l'arribada i assentament al nou país i per últim com veuen el seu futur. Així doncs a través de la història de vida de dues dones marroquines que van deixar el seu país per a venir a Tarragona, podrem analitzar el procés migratori des de diverses perspectives: des del punt de vista d'ésser humà que pensa i sent, des del punt de vista d'emigrant i immigrant, i des del punt de vista de ser dona.

1) Introducció del què és una migració

Tenint en compte els indicadors que utilitza el Programa de Nacions Unides per al Desenvolupament, es pot observar com any rere any les desigualtats internacionals i nacionals augmenten progressivament. Si al fet que l'escletxa entre països sigui cada vegada més gran, li sumem el paral·lel increment en el mercat d'oportunitats per a desplaçar-se, llavors la migració es converteix en un riu amb un llit molt ample, on hi ha cabuda per a un gran cabal de migracions. Analitzant aquests fets més aviat em semblaria il·lògic que aquelles persones o poblacions que es troben en nombroses dificultats en els seus llocs d'origen, no pugessin a la barca per navegar dins dels fluxos migratoris mundials. Utilitzo el terme barca amb tota la intenció, per aprofitar i trencar la imatge del "pobre immigrant" que puja dalt de quatre bidons i creua el mar buscant una engruna de pa espanyol. Si és cert, que hi ha casos que es podrien trobar dins d'aquesta manera d'emigrar, però la gran majoria entra dins de les fronteres espanyoles a través d'un visat que deix caducar una vegada la persona es troba dins del país.¹

Vivim en un món globalitzat, amb un mercat global que empeny els desplaçaments de les persones i alhora s'alimenta dels mateixos.

¹ Segons dades del Ministerio de Asuntos Exteriores y Cooperación

Havent emprat la metàfora del riu, del cabal d'aigua com a conjunt de vides que emigren i estableixen relacions transnacionals. Crec que Joaquín García explica a través d'una metàfora, molt plàstica i bella alhora, el que suposa una migració i com ha de ser analitzada:

L'arxipèlag és la imatge del nou ordre social creat per les migracions. La naturalesa de l'arxipèlag consisteix en compondre un món en el qual les realitats autònomes estan en constant relació i entre elles. Les illes que componen un arxipèlag són realitats pròpies en la mesura que estan referides a les altres. Les separa justament allò que les uneix. La unitat d'anàlisi no és la illa, sinó les relacions i transaccions que es realitzen entre elles. La intervenció es desplaça de l'individu a la relació entre aquest i la societat. Per a comprendre i actuar en l'àmbit de les migracions, la unitat no és l'immigrant, sinó la relació entre ell i la societat d'origen i la d'acollida. (García, 2010; 47)

En realitat el fet migratori a Espanya no és quelcom nou. Aquest país ja ha passat per aquesta situació en la seva història recent. No fa tant que els nostres avantpassats marxaven a Alemanya (com ara s'hi veuen abocats molts joves) a treballar per a poder guanyar uns diners per a mantenir la família. Al cap d'uns anys el país va passar de ser emissor a ser receptor d'immigració, i ara sembla ser que la balança torna a decantar-se cap a país d'emigració. Es podria pensar que per aquesta convivència al llarg dels anys amb els diferents fluxos migratoris, s'hauria d'haver après a relativitzar el present de la nostra relació amb les migracions, però malauradament encara hi ha la visió negativa de la immigració ("aquí venen a prendre'ns la feina") i la visió edulcorada de l'emigració ("nosaltres marxem a guanyar-nos la vida").

2) Xoc cultural

El primer en utilitzar el terme "xoc cultural" va ser l'antropòleg Kalvero Oberg al 1954. La seva obra el va portar a observar i descriure aquest fet com l'adaptació psicològica a una nova cultura. La definició que en fa es la següent:

"El xoc cultural és l'aparició de l'ansietat com a resultat de la pèrdua de tots els signes i símbols familiars de les relacions socials. Aquests signes o senyals inclouen les diverses maneres en que ens orientem en les situacions de la vida quotidiana: donar la mà, què dir quan ens trobem amb persones, quan i com donar consells o opinions, com adreçar-se als funcionaris de les institucions públiques, com comprar, quan acceptar i quan rebutjar invitacions, quan es bromeja i quan no... Ara bé, aquests senyals no sempre són paraules, la majoria de vegades són gestos, expressions facials, costums o normes que hem adquirit tots nosaltres en el curs del procés de creixement i són una part tant important de la nostra cultura com l'idioma que parlem o les creences que acceptem." (Oberg, 1954; 142)

Per tant, s'entén que el xoc cultural és l'ansietat i l'estat psicològic que travessa una persona en intentar comprendre una nova cultura en la que es troba immers, tot intentant respectar la seva. Crec interessant la reflexió de Geertz on afirma que :“la cultura es comprèn millor no com a complexes esquemes concrets de conducta- costums, tradicions, conjunts d'hàbits- sinó com una sèrie de mecanismes de control –plans, receptes, fórmules, regles, instruccions (el que els enginyers de la computació anomenen “programes”- que governen la conducta” (Geertz, 2003; 20). D'aquesta manera queda simplificat com a simples programes que hem d'executar segons ens han estat configurats, donant així la idea de poder ser revisats en qualsevol moment per a introduir-ne una “actualització” que permeti a la persona desenvolupar-se més òptimament en el seu context social. Seguint aquest precepte, també resulta més fàcil entendre la persona que tenim davant que pot haver estat “configurada” amb un “programa” diferent al nostre, que no per això vol dir que sigui ni millor, ni pitjor, simplement diferent.

Seguint amb la metàfora informàtica es podria descriure que la integració a una nova cultura consisteix en seleccionar aquells “programes” que la persona ja porta “instal·lats” d'origen i que li resulten funcionals en el nou context social, i per altra banda, incorporar els “programes” que no té i que li facilitaran el dia a dia en la nova societat d'acollida. I per tant, el xoc cultural transcorre mentre la persona pren consciència i accepta aquesta selecció del que ja sabia (havent de prescindir d'alguns aspectes que podria considerar essencials en el seu context anterior), i la incorporació de nous continguts per a desenvolupar-se correctament en el nou context.

3) Presentació de les dues entrevistades

Com es podrà veure i intuir al llarg de l'article, les dues dones entrevistades ens mostren dues realitats completament oposades del que pot ser un procés migratori. Parteixen de dos punts de sortida molt diferents, tant a nivell familiar com a nivell educatiu, i actualment estan a dos punts molt diferents de la seva vida.

La primera noia que vaig entrevistar Zahra, va venir a Tarragona (fa 11 anys) perquè el seu marit va tenir un accident a la platja pel qual va quedar en cadira de rodes i totalment dependent. No tenia cap projecte migratori planificat des de l'origen, sinó que el seu objectiu quan va venir era cuidar del seu marit. Va deixar els seus dos fills a càrrec de la seva mare i va estar tenint cura del seu home fins que aquest, no podent

acceptar el canvi de rols familiars, el fet que ella hagués d'aprendre l'idioma i de buscar feina fora de casa per a poder mantenir-los als dos, va decidir acabar amb el matrimoni i va demanar el divorci. Actualment estan divorciats i ella està lluitant per a poder reagrupar als seus dos fills. Porta quasi cinc anys de lluita burocràtica ja que necessita l'autorització del pare (resident a Espanya) per a que els menors puguin sortir del Marroc i vinguin a viure a Tarragona.

La segona noia Karima, va estudiar la carrera de Biotecnologia al Marroc i posteriorment volia fer un màster a França (on viu una de les seves germanes). La mateixa setmana que s'hi va matricular el que actualment és el seu marit li va proposar matrimoni. Ella li va demanar que la deixés acabar els seus estudis i després accediria a casar-se amb ell. Així ho van fer. En acabar els seus estudis ella va venir a Tarragona (fa 7 anys) on el seu marit ja portava quatre anys instal·lat. Han tingut una filla que ara té 5 anys.

4) Família de sortida

Crec que el context familiar i cultural on ha crescut cadascú constitueix els pilars fonamentals de la persona que serà en un futur, per això vaig creure convenient començar preguntant com és la seva família y l'entorn on van créixer, per a fer-me una idea de quina era la motxilla de records que portava la persona que estava entrevistant.

A l'explicar com és la família en la que va créixer, Zahra contesta: *“son religiosos pero al mismo tiempo modernos, rezan como todos pero al mismo tiempo son modernos. Mi madre no va tapada y mi familia también, van así modernos”*. Al remarcar tant la paraula “modernos” no vaig poder evitar dir-li: com tu! Vas moderna i molt guapa avui! Era la paraula que m'havia vingut al cap el primer dia que la vaig veure: moderna. El dia de l'entrevista lluïa un mocador virolat al coll, una gavadina entallada i uns texans. S'havia pentinat una cua alta amb molta gràcia i s'havia maquillat sutilment. La seva resposta al meu comentari va ser aquesta: *“bueno no, yo no... Yo cuando estuve casada mi ex marido me obligó a ponerme el pañuelo pero al final ya lo quité”* (somrient orgullosa, demostrant entre línies que va ser una batalla guanyada).

Seguidament li demano que m'expliqui com és el lloc on va néixer: *“donde nació es una ciudad pequeña -¿Como Tarragona?- ¡No! ¡Tarragona es más “chula”!* (rient) *Es, bueno... una ciudad normal, pequeñita. Mi ciudad es como Reus y la ciudad de al lado que tiene playa es como Tarragona. Pero mi ciudad tiene muchos pueblos al lado, y la gente va a la ciudad con los burros y todo, y eso al final parece un pueblo* (rient molt) y

es un "rollo". Después d'això m'explica que el seu pare és fuster i també té una botiga, i que la seva mare treballa als mercats. Diu que tots els seus germans tenen estudis i/o treballen, menys el petit que malauradament té problemes amb les drogues. En quan a la seva educació explica: "yo solo tengo educación primaria porque me casé muy joven y tuve que venir a España. Lo quería terminar pero no pude, y ahora ya tengo que trabajar"

Per altra banda, aquesta va ser la resposta de Karima sobre com descriuria la seva família i la seva infància: *"he crecido en una familia educada. Hemos vivido muy bien y hemos recibido buena educación. Todos mis hermanos han llegado a la universidad, sólo dos hemos acabado la carrera porque los otros se han casado antes"*

Quan li pregunto pel lloc on va néixer i l'economia familiar contesta el següent: *"he nacido en una ciudad turística, más o menos como Tarragona. He tenido suerte porque mi padre trabajaba y cobraba bien y eso nos ha permitido poder estudiar desde de la mayor al pequeño. - ¿Eso de que estudien todos los hijos lo pueden hacer la mayoría de las familias?- Los que trabajan sí. Es que mi padre "era educado" también, estudió bien, hizo prácticas en Alemania... es que con mi familia yo he vivido muy bien, muy bien... hasta que me casé – Supongo que vuestro padre ha querido para sus hijos lo mismo que tuvo él - Si, mi padre es muy estricto, pero es muy responsable. Como es en la empresa es en casa"*.

Durant l'entrevista vaig notar com l'ombra masculina planejava sobre el relat de les seves vivències i històries de vida. La imposició del hijab per part de l'ex marit i el truncament dels estudis per a casar-se que relata la Zahra, el caràcter estricte del pare i alguns detalls que he pogut presenciar per part del marit de la Karima (com per exemple el dia que la vaig passar a buscar amb cotxe per anar a gravar l'entrevista, el seu marit va voler assegurar-se que amb qui marxava la seva dona era una altra dona. També em va voler fer saber que ell era el seu marit i que era responsabilitat meva que no li passés res a la Karima), són petites puntes d'iceberg que m'han incitat a capbussar-me i sense caure en l'etnocentrisme intentar analitzar aquests fets.

D'aquests relats que ens brinden les dues dones, se'n desplega una submissió a la voluntat de l'home, ja sigui pare o marit. Han estat educades sota la religió musulmana la qual reserva a les dones un paper purament reproductiu. En les següents Sunnes (capítols de l'Alcorà) on es parla de les dones, es pot veure més explícitament:

“Los Hombres están por encima de las mujeres porque Dios ha favorecido a unos respecto de otros porque ellos gastan parte de sus riquezas a favor de las mujeres” Sunna 4

“Las mujeres piadosas son sumisas a las disposiciones de Dios; son reservadas en ausencia de sus maridos en lo que Dios mandó ser reservado. A aquellas de quienes temáis la desobediencia, amonestadlas, confinadlas en sus habitaciones, golpeadlas. Si os obedecen no busquéis pretexto para maltratarlas” Sunna 4

(Alonso, 2002; 77)

Pel que fa al hijab imposat, Mª Jesús Almagro explica com una de les seves entrevistades relata versant l'Alcorà que “aquella dona qui vol ser respectada i mostrar pudor ha d'anar tapada, ja que el hijab no està permès per a les esclaves” (Almagro, 2005; 35) I finalment la pròpia autora en les seves conclusions finals opina que: “És possible lluitar per la alliberació de la dona amb el cap cobert pel hijab. Simplement es reivindica la llibertat per a que tota dona pugui decidir com presentar-se públicament, més enllà de les tradicions imposades, segons diferents criteris de feminitat no imposats”. (Almagro, 2005; 59) El que jo em qüestiono és fins a quin punt la dona és lliure d'escollir com presentar-se públicament quan la tradició és imposada. És el cas de la Zahra quan ha estat divorciada ha decidit vestir sense hijab, però mentre estava casada el va haver de dur per imposició del marit. En canvi la Karima llueix hijab perquè ella ho va decidir amb 12 anys, la seva mare no el duia i el seu pare li va dir que no calia que el portés, però al seu marit li agrada que el vesteixi. Quan t'han educat en una religió segons la qual aquella dona respectable és la que va tapada, ets realment lliure d'escollir? I una vegada has escollit, i canvis de context social, cultural i religiós, com afecta a la persona, a la dona, aquesta situació?

A l'intentar trobar resposta a aquestes preguntes durant les dues entrevistes, la Zahra en clau de broma em va comentar que a ella en una ocasió que va anar a demanar aliments a la parròquia (església cristiana) li van dir que no n'hi donaven, que anava massa ben arreglada per ser veritat que no podia pagar-se els aliments. Em va dir: “*Sí que es verdad que yo fui maquillada, pero es que me gusta ir guapa*”. En canvi, la Karima m'explicava que s'ha presentat a diverses entrevistes de feina i en varies ocasions li han demanat que no portés vel a l'hora de treballar. Ella em deia: “*No sé qué deben creer que llevo bajo el pañuelo. El hijab no me impide mover las manos para trabajar*”

Va coincidir que jo barrinava aquest tema amb la publicació de la nova ordenança de l'Ajuntament de Reus, la qual imposa una sanció econòmica a aquelles dones que vesteixin niqab. Això em va fer ordenar les idees de tot el que havia llegit, escoltat i pensat. Primerament no es pot pretendre legislar sobre la vida privada a través d'una

ordenança municipal. Si és cert que el niqab cobreix el cos de la dona totalment a excepció dels ulls, però penso que tant el niqab, el hijab² com totes les modalitats de vel formen part de la vida privada de cada dona, ja sigui imposat o decidit voluntàriament. Amb això no defenso la imposició del mocador per part del marit sobre la dona, sinó que com que pertany a l'àmbit privat de cada família, s'entén per tant és quelcom molt personal. I no es pot pretendre solucionar a través de la sanció allò que neix de l'educació, la socialització i la tradició. S'ha de treballar a través de l'educació i l'empoderament, donar opcions a aquestes dones que han passat per un procés migratori, i possiblement un xoc cultural, per a que puguin decidir lliurement per a elles mateixes si volen portar el vel o no, fins i tot arribar a reflexionar si el porten perquè volen o perquè se'ls ha imposat sense adonar-se'n. I decidir lliurement vol dir conèixer totes les opcions de les que disposen i triar la que creguin més convenient sense cap mena de coacció, ni per part de cap ombra masculina, ni per part de la societat d'acollida.

5) Situació d'arribada

Per a contextualitzar l'inici de la migració i per tal d'intentar narrar els fets de manera cronològica vaig començar per esbrinar de quina manera van passar les fronteres espanyoles. En el cas de la Zahra m'explica que va venir amb visat de turista i que la va portar un tiet seu amb cotxe. La Karima em diu que va venir a través de la reagrupació familiar, perquè el seu home ja vivia a Tarragona des de l'any 2001.

En endinsar-nos en el motiu pel qual van venir a Tarragona comencem a descobrir el seu procés migratori i podem imaginar les dificultats que han hagut de superar les nostres protagonistes. La Zahra com ja he esmentat en la seva presentació va venir per a cuidar al seu marit, ella ho explica així: *“mi ex tuvo un accidente, yo no pensaba nunca jamás en la vida que fuera a venir a España”* – ¿tu ex marido estaba de turismo aquí?- *“no lo sé, sólo sé que tuvo un accidente y yo tuve que venir. Mi objetivo al venir era cuidar a mi marido, y trabajar para mantener a mis dos niños”*.

La Karima en canvi, recorda amb especial afecte el motiu que la va portar a Tarragona:

² “El burka és símbol polític originari d'Afganistan, no religiós i, a diferència del hijab, suposa la humiliació de la dona respecte l'home, afegint la inseguretat que comporta per l'absència d'identificació de qui ho porta” (Martín, 2011; 63)

“Cuando tuve la licenciatura, quería hacer el máster, mi hermana me dijo que fuera con ella a vivir a Francia para hacerlo y en esa semana vino mi marido y me dijo que quería casarse conmigo. Le pedí que me dejara estudiar y me casaría con él. Hice las dos cosas a la vez, tenía que aprovechar porque si me ponía a estudiar no sé cuando me podría haber casado otra vez. Mi objetivo principal era casarme, estudiar, buscar trabajo... todo muy optimista (riu)”. M’explica que el seu marit va escollir Tarragona perquè li va sortir una oferta laboral. Tant la Zahra com la Karima no coneixien ningú abans d’arribar a Tarragona i tampoc sabien res de la ciutat, ni del país. Però ambdues fan referència a les facilitats que han tingut a l’hora d’adaptar-se, agraeixen el caliu de la gent amb la que s’han trobat en aquest procés.

Crec que un aspecte important en l’arribada a Tarragona per part de les dues, són els fills. La Zahra perquè els tenia lluny i la Karima perquè va tenir la seva filla al poc temps d’haver arribat. Al preguntar-li a la Zahra perquè va creure més convenient deixar els fills al Marroc, m’ho va explicar d’aquesta manera: *“no traje a mis niños porque tenía miedo, quién va a cuidar de ellos, dónde van a estar, qué van a comer. Los dejé con mis padres que sabía que iban a estar bien”*

I la Karima explica així per què volia tenir la nena aviat: *“quería tener un niña porque me sentía sola, todo el día en casa... pero quería una niña, no un niño (diu rient) porque son más cariñosas y cuidan mejor de ti – aquí decimos que las niñas normalmente son el ojito derecho del padre- pues ella no, porque su padre no sabe jugar con ella, es el pequeño de todos sus hermanos y nadie nunca jugó con él, tampoco es muy cariñoso. Ahora la niña le enseña a jugar (torna a riure)”*.

6) Desenvolupament de la migració

Quan els vaig demanar que m’expliquessin què els havia resultat més fàcil i més difícil, em vaig endur una sorpresa. Les seves respostes no van coincidir i es van allunyar molt del que jo pensava que contestarien. Abans de contestar la pregunta, Zahra fa una reflexió que crec important, perquè tot i el somriure impecable amb que explica tota la seva història de vida, deix caure sutilment que va passar por: *“en el momento no lo pensaba, pero ahora veo que era difícil. Ir a un país nuevo, que no conozco el idioma, no conozco a nadie... la verdad es que tenía miedo”*

Pel que fa a què li va resultar més fàcil, Zahra posa en primer lloc regularitzar la seva documentació i en segon lloc trobar feina. I quan li pregunto què li va resultar més

difícil em contesta rient: *“creo que lo que me va a costar más, será hacerme rica”*. Intueixo a títol subjectiu, que no pot permetre's considerar quelcom difícil. Vol aconseguir portar als seus fills i no permetrà que cap obstacle li impedeixi. Fins ara no se li ha resistit cap entrebanc, els ha desfet tots fins a convertir-los en engrunes insignificants. Finalment després d'insistir-li en si realment no li havia resultat res més complicat, em confessa que l'idioma se li va resistir els primers mesos, però el fet de començar a conviure amb gent nacional li va facilitar molt l'aprenentatge.

Com ja he dit, la resposta de Karima va ser totalment diferent, ella considera que el que li va resultar més difícil va ser trobar feina. De fet diu que encara no ha pogut treballar des de que està aquí, només ha pogut realitzar unes pràctiques d'un curs d'auxiliar d'infermeria que va estudiar. Al demanar-li que m'expliqui si li va resultar difícil aprendre l'idioma, riu i diu que el va estudiar a casa quan acabava de fregar i fer les tasques domèstiques. I pel que fa a allò que li va resultar més fàcil em contesta rient amb grans rialles: *“adaptar-me! Por eso taché la última pregunta (ensenyant-me la bateria de preguntes que li havia passat anteriorment per acordar l'entrevista. A la pregunta que m'indicava posava: ¿te ha costado mucho adaptar-te a la nueva cultura?)”* Després de riure una bona estona, em diu que amb la nena està aprenent molt de la cultura catalana. Aprèn les cançons que canta ella a l'escola, les festes que es celebren a Catalunya i a Tarragona... Crec que l'havia sorprès que jo hagués considerat que l'adaptació a la cultura catalana pogués ser difícil. Arran del seu comentari li pregunto sobre si ha passat per un xoc cultural, ella respon que no, però en un altre moment de l'entrevista m'explica una anècdota que crec que mostra el canvi que s'ha produït dins seu, sense que ella s'hagi adonat possiblement: *“en 2010 fui a Marruecos, y mi padre me pidió que fuera a pagar los impuestos de la casa. Cuando llegó mi turno me dijeron de malas formas: ve a pagar allí! Ni gracias ni si us plau... empecé a llorar y mi hermano pequeño que venía conmigo me dijo: ¿hermana que te has olvidado de cómo es Marruecos? Llegué a casa llorando y mi madre me dijo: hija estas muy acostumbrada a España ya. Por eso cuando me dice si quiero volver le digo que no, que solo de vacaciones para verla a ella”*.

I al preguntar a la Zahra per si creu que havia patit un xoc cultural, diu que no i dóna importància a la família de la qual prové: *“no tuve choque cultural porque ya venía de una familia moderna. Creo que una persona que venga de una familia más religiosa, de esos que van tapados. Yo soy musulmana eh, no tengo nada en contra de ellos, pero creo que sí que lo van a pasar peor”*.

Una reflexió que m'havia plantejat abans d'iniciar les entrevistes és si creien que el procés migratori els havia estat més difícil pel fet de ser dones. Crec que sent dona immigrant ha de ser doblement complicat integrar-se en una societat construïda sota les normes del patriarcat i amb una política d'immigració tant restrictiva com la que tenim. Així mateix ho expressa Martín: “És la dona estrangera la que s'exposa a un major grau de discriminació pel fet de ser, a més a més d'estrangera, dona.” (Martín, 2011; 64)

Però per a la meua sorpresa, les dues entrevistades em van contestar que creien que el seu procés migratori hauria transcorregut de la mateixa manera si elles hagueren estat homes. Penso que potser no són conscients de les barreres addicionals que han hagut de superar per ser dona, a més a més de les ja instaurades per a les persones immigrades.

Per exemple per a les dones marroquines, la sortida de l'espai privat (tradicionalment reservat per a elles en el seu país d'origen) i l'entrada a l'espai públic en un context nou, com és un país diferent al que han crescut, implica un esforç per a intentar integrar-se en la societat d'acollida. Aquesta integració passa per dues vessants tal com cita Carlota Solé: “S'estableixen dos nivells d'integració: integració en l'àmbit ocupacional, i una altra integració en el cultural i polític” (Solé, 1999; 202). Per tant veiem com el fet de ser dona marroquí si que implica desavantatges respecte els homes, ja que suposa un canvi de rols familiars. En el país d'origen la dona desenvolupava les tasques de cura, i l'home les tasques productives. I en la societat d'arribada aquestes tasques moltes vegades es veuen invertides, sent l'home qui ha de quedar a la cura de la casa i els fills, i la dona surt de l'àmbit privat per a buscar feina (tasca productiva). Pérez ho corrobora d'aquesta manera: “En general, la migració laboral femenina tendeix a subvertir l'ordenament patriarcal de la família, sostraint a les dones dels seus rols tradicionals com a reproductores biològiques i socials, i menyscabant els fonaments materials i socials de la desigualtat de gènere” (Pérez, 2008; 59)

Tot i així, finalment, les feines de producció que acaben exercint moltes d'aquestes dones marroquines són alhora tasques de cura (servei de neteja, servei domèstic, cura de gent gran...). Ángeles Ramírez en fa una reflexió molt gràfica del que acabo d'explicar:

“Els moviments migratoris femenins que tenen com a objectiu la inserció al mercat laboral han estat molt escassos. A més les conseqüències d'aquests moviments gairebé no han significat un canvi pel que fa a les relacions socials als àmbits en que tenien lloc, sinó que més aviat sembla que s'hagin realitzat per continuar mantenint aquestes relacions. Em refereixo a les migracions vinculades a la inserció com a treballadores domèstiques en cases [...]. Aquests moviments adopten una forma clientelista en què la treballadora depèn simplement d'un altre patró més, del qual probablement ja n'era client a la seva família” (Ramírez, 1999; 161-162)

Cal dir però, que hi ha altres punts de vista que afirmen que el paper de la dona al Marroc ja no es reserva tant a l'àmbit privat:

“Tot i la menor presència de les dones en l'ocupació urbana, aquesta es concentra en certes branques que aporten bona part de la mà d'obra: serveis personals i domèstics, indústria manufacturera i el grup de serveis financers, bancaris, immobiliaris i empreses, i en les professions tècniques i científiques, en canvi quasi no es dediquen a tasques comercials [...]. En tot cas les dades impugnen l'estereotip de la dona marroquí extès a occident: un nombre considerable d'elles no està reclosa en l'àmbit domèstic, a més realitzen un terç de les tasques altes i mitges” (Colectivo Ioé, 1994; 69-70)

Finalment, la realitat de moltes dones (siguin immigrades o no) és que desenvolupen tasques en l'àmbit privat (cura de la llar i sobretot cura dels fills) i en l'àmbit laboral. És per això que han hagut de buscar solucions per a poder realitzar les seves tasques en aquests dos fronts. Brullet i Parella han elaborat una llista d'aquestes estratègies privades d'adaptació a la “doble presència” de les dones:

- Sumar càrregues a costa de la salut de les dones
- Reducció de les hores dedicades a la ocupació remunerada
- “Pactar” horaris compatibles en el lloc de treball, quan és possible
- Absentisme laboral a causa de les responsabilitats familiars
- Canviar d'activitat remunerada per facilitar la conciliació
- Haver de separar-se dels fills
- Portar als fills/es a la feina en moments puntuals
- Delegació a altres persones. Ús de la xarxa social
- Enfortiment del model familiar “male breadwinner”

(Brullet i Parella, 2005; 270-279)

Veient les diferents estratègies possibles, es fa evident pensar que en el cas de les dones immigrades, algunes de les possibilitats els poden resultar més difícils. Seria el cas per exemple de delegar les càrregues familiars, utilitzant la xarxa social. És més complicat que comptin amb família extensa com poden ser avis o tiets, i les amistats que tinguin possiblement es trobin en la seva mateixa situació. I malauradament, l'opció que en molts casos es veuen obligades a escollir és el fet d'haver-se de separar dels fills (com ens explica la Zahra). Aquesta via implica que la mare deixi els seus fills a càrrec de familiars en el país d'origen, normalment de l'àvia, fins que pot estabilitzar la seva situació laboral i econòmica, aportant els ingressos suficients per a reagrupar els seus fills. Actualment, basant-me en el cas de la Zahra per a posar l'exemple, una mare que vol reagrupar als seus dos fills, a més a més d'altres requisits com és un habitatge que

compleixi les qualitats establertes, ha de demostrar que disposa de mitjans econòmics suficients per a fer-se càrrec dels dos menors. Aquests mitjans suficients estan estipulats en 1065,02 euros al mes.

La realitat doncs, és que no és fàcil reunir tots els requisits per a algunes famílies i més per algunes dones que no compten amb els ingressos d'una parella.

Després d'haver escoltat els testimonis de les dues entrevistades m'he adonat que tot i els anys que porten residint a Tarragona, no donen per acabat el seu procés migratori. Encara els queden objectius per a complir i per tant, senten que el desenvolupament de la migració encara no ha acabat per a elles. En el cas de la Karima la seva migració no haurà arribat a bon port fins que no pugui aconseguir una bona feina, i en el cas de la Zahra no el donarà per finalitzat fins que no tingui als seus dos fills amb ella.

Personalment, no m'agrada emprar el terme immigrant perquè com a gerundi, aporta una connotació de continuïtat "aquesta persona és immigrant, encara està immigrant". Prefereixo utilitzar l'adjectiu immigrat/da, perquè dóna una informació totalment diferent, la connotació que desprèn és que el procés ja ha finalitzat "aquesta persona és immigrada, ja ha immigrat". M'agrada aquesta idea perquè elimina una de les moltes etiquetes que porten enganxades els estrangers residents al nostre país. Si ja no el consideres immigrant, se li omple un ventall enorme de possibilitats de ser com a persona: pare, magrebí, llatinoamericà, home, dona, mare, escriptor, paleta... Ja no és només immigrant. Salvant les distàncies, crec que l'etiqueta "immigrant", té unes funcions similars a l'etiqueta de "malalt mental". Sembla que una persona que està diagnosticada d'esquizofrènia, per a la societat ja no pot ser res més que esquizofrènic. No se li dóna la possibilitat de ser jugador de futbol, pintor, persona... Quan coneixem que és esquizofrènic tota la resta s'esborra.

Penso que és necessari poder obrir la ment, i veure més enllà dels estereotips, rumors i etiquetes que dibuixen una impressió sobre una persona. Ja fa molts anys que el nostre país és receptor d'immigració, i per tant, els espanyols i els catalans ja no som tal com érem. Hi ha espanyols i catalans de pell negra, n'hi ha que resen de cara la meca, n'hi ha que mengen "arepas", n'hi ha que vesteixen amb sedes de colors... Ni un menjar, ni una roba, ni un DNI defineix a una persona, i per tant tampoc un procés migratori.

7) Suport social

Al preguntar-los a cada una d'elles sobre quin suport social esperaven tenir, i quin van tenir realment, ambdues van respondre "cap" en les dues preguntes. Com que les dues

van venir a Espanya seguint al seu marit, no venien amb expectatives de necessitar cap suport social, ja que el seu marit els hi ensenyaria tot el que ja havia après durant els anys que els hi portava d'avantatge a Tarragona. En el cas de la Zahra però, quan va haver de passar per tots els tràmits del divorci i la posterior regularització de la seva documentació una vegada anés independent del seu marit, si que va contactar amb el Servei de Migració de Càritas, al qual la van assessorar i la van acompanyar en tot el procés. Així mateix ho explica ella dient que sense l'ajuda de la treballadora social del servei, tot li hagués resultat molt més difícil. De fet, encara ara segueix vinculada al servei, per a temes puntuals i és per aquest fet que jo he pogut contactar amb ella.

En el cas de la Karima li vaig preguntar què creia que seria necessari per a que persones que arriben a Tarragona i no tenen el suport del marit com va tenir ella, poguessin conèixer la ciutat i accedir als recursos bàsics. La seva resposta em va sorprendre ja que és quelcom ben simple que possiblement no s'ha tingut en compte abans. Ella proposava que la informació es donés des de l'escola, que és el primer pel què s'interessen (ja que la majoria d'ells tenen fills), també perquè és el punt en comú amb el seu país d'origen. A Marroc i a les seves ciutats si que hi ha escoles, però els serveis socials com els entenem aquí no, per tant els immigrants marroquins no pensen en que hi pugui haver un servei com aquests. Entenc que no és tasca dels professionals de l'ensenyament, però si que considero que seria una bona manera de fer difusió dels recursos que disposa la ciutat, ja que l'escola és un punt d'encontre de pares i mares, ja siguin immigrants o no. Crec que d'aquesta manera hi hauria més accés i coneixement dels recursos, sinó pot ser que estem caient en l'error d'establir una xarxa social (cada vegada menor, per la reducció de recursos i de professionals) per a persones immigrades, i que aquestes mateixes mai hi arribin a entrar per desconeixement de l'existència o del funcionament de la mateixa. Per exemple, cap d'elles dues sabia què era la llei d'acollida ni quins serveis oferia l'Ajuntament per a les persones nouvingudes. Alonso també opina quelcom semblant sobre l'accés als recursos:

“Molt sovint els immigrants no utilitzen els serveis que tenen a l'abast per desconeixement del funcionament i les característiques dels serveis”. (Alonso, 2002; 55)

Aprofitant que parlàvem de l'entorn social, els vaig preguntar si en alguna ocasió s'havien sentit discriminades, i excloent els dos casos puntuals ja explicats, diuen que la gent de Tarragona sempre les ha tractat molt bé, que no s'han sentit mai malament.

La última pregunta que els vaig formular, és que si tinguessin la possibilitat de parlar cara a cara amb el President del Govern, o amb algú dels qui legislen, què li dirien?

La resposta de Zahra va ser: *“Es que antes ponían las cosas más fáciles, ahora son más difíciles. Yo diría que ayudarían en el tema de los papeles, que la gente lo pasa mal. Tampoco sé mucho de política, no me gusta, me pone negra”* – ¿Y si pudieras escribir en el periódico de Tarragona que pondrías? – *“¡Gracias a la gente de Tarragona!”*

Per altra banda, la resposta de Karima va ser més moderada i em va dir que no podia opinar d'allò que no sabia.

Referent a aquest tema, vaig arribar a unes línies d'Alonso, que li van donar una mica de llum a aquest poc interès per la política, i aquesta manca d'opinió pròpia: “Valoren la cultura oral i desconeixen, per tant, el valor del contracte escrit, vénen d'un país amb poca tradició de moviment obrer i on la dictadura fa difícil la crítica al sistema i la defensa dels drets dels treballadors, la seva cultura s'integra bàsicament en relacions de tipus personal i patriarcal”. (Alonso, 2002; 60)

Em vaig quedar amb aquesta descripció de la poca tradició de moviment obrer i la difícil crítica al sistema i la defensa dels drets dels treballadors. Per exemple, en un moment de l'entrevista amb Karima que parlàvem dels pisos de protecció oficial, em deia que un any de llista d'espera per a entrar en aquests pisos no li semblava molt. I amb les paraules d'Alonso, entenc que el canvi de passar de no tenir quasi bé cap dret, a tenir-ne uns quants més, doncs fa que agraeixis el que tens i no et vegis en situació de demanar-ne més. Si a aquesta part de la cultura, hi afegim el que ja he nombrat anteriorment de ser dona i immigrant, doncs tenim un còctel perfecte per a que les dones que hi ha darrere de els dues històries de vida que llegim, ni es plantegin en que puguin reclamar drets que són seus, i que molt probablement si no els demanen elles, ningú ho farà en el seu nom.

8) Visió d'un mateix i del futur

Per a avaluar la seva situació actual i poder saber com veuen el seu futur els vaig preguntar si havien pogut aconseguir complir tots els seus objectius, o quins els hi faltaven. La Zahra em va respondre directament, que no se li havia complert res, i que creu que tardarà 10 anys a poder-los aconseguir. La seva resposta em va sorprendre ja que la tinc per una persona lluitadora que aconsegueix tot allò que es proposi, i em va semblar veure un cert derrotisme entre les seves paraules. Li vaig fer una reflexió en un

intent de posar-li un mirall davant seu per a que pogués veure tot el que ha aconseguit per si mateixa ella sola.

- Yo creo que sí que has conseguido cosas, hablas bien español, tienes casa, tienes trabajo... - *“si pero no como yo quiero”* - Cuando tengas a tus niños contigo crees que ya estará todo completo? - *“si creo que sí”*. Aquí el somriure que la caracteritza ja no es veia per enlloc.

Pel que fa a la Karima creu que se li han complert alguns dels seus objectius (casar-se i tenir fills). Al preguntar-li quan creu que tardarà en complir la resta, diu que fins que no s'acabi la crisi serà molt difícil. Ella el que vol és treballar i a poc a poc està intentant formar-se per quan hi hagi una millor situació econòmica poder oferir un bon currículum. Així m'ho explica: *“no he podido homologar mi título. He ido haciendo cursos pero para muchos me piden el graduado escolar, eso lo haré el año que viene. Y hay muchos cursos que se paga la matrícula. En Marruecos no pagamos por estudiar, solo pagamos las copias”*.

El que sí que tenen en comú és que cap de les dues vol tornar al seu país d'origen, només hi volen anar de vacances a visitar a la família. Zahra ja ha confessat que està enamorada de Tarragona, i Karima ha explicat que ja s'ha acostumat a la vida d'aquí, potser ella si que aniria a viure a algun altre país europeu. Però de moment el seu present i el seu futur més pròxim es troba a Tarragona.

9) Anàlisi

Per a realitzar les conclusions empraré la tècnica DAFO, per a poder examinar què ha suposat beneficiós i perjudicial per a aquestes dones en el seu procés migratori. Crec que com que son dues dones tan diferents, és necessari realitzar dos DAFO, un per a cada una, per a poder apreciar d'una manera més òptima cada aspecte del seu projecte migratori

9.1) Dafo de Zahra

Aquest és el DAFO que sorgeix de la situació de partida que ens presenta la Zahra Però a mida que anem analitzant cada situació podrem veure com ha estat capaç ella sola de convertir les debilitats en fortaleces i les amenaces en oportunitats.

DEBILITATS	AMENACES
<ul style="list-style-type: none">- No tenir clar el projecte migratori- No saber res del país on va- Tenir un marit que no propicia la seva integració en la societat- Sortir d'un poble- No tenir estudis- Dificultat en l'aprenentatge d'idiomes- No poder tenir els fills amb ella	<ul style="list-style-type: none">- Cultura diferent del país d'arribada- Idioma diferent- Situació econòmica personal- Situació econòmica del context- Arribar a una ciutat- Truncament de la situació familiar (divorci)
FORTALESES	OPORTUNITATS
<ul style="list-style-type: none">- Tenir resiliència- Caràcter obert i sociable	<ul style="list-style-type: none">- Viure al centre de la ciutat- Conviure amb gent autòctona- No portar hijab

DEBILITATS: La Zahra arriba a Tarragona sense conèixer absolutament res de la zona, i sense saber per què el seu marit estava aquí. Només sabia per comunicat d'un tiet, que el seu marit estava a l'hospital i havia de venir a cuidar-lo. Per tant, el seu únic objectiu dins del projecte migratori era cuidar al seu marit, tot i que posteriorment veu que haurà de treballar per a poder sostenir a la família. Una altra debilitat és que el seu marit no la deix quasi ni sortir de l'hospital, vol que estigui sempre al seu costat. I una vegada surten de l'hospital es manté aquest pensament masculista: la dona ha de quedar-se a casa. Un altre aspecte important és la diferència que hi ha entre el lloc de sortida de Zahra i Tarragona. Tot i que ella durant l'entrevista diu que són gairebé iguals, també nombra que la gent va pel carrer amb burros, per tant entenc, que el canvi ha de ser substancial. El fet de no tenir estudis i dificultats per a l'aprenentatge d'idiomes, és un fet que pot arribar a dificultar molt la integració d'una persona a una nova societat d'acollida, ja que l'idioma és la clau que obra la porta a la integració. La inclusió passa per poder comunicar-te amb la gent del país d'acollida. Però en aquest punt també sorprèn la Zahra ja que va saber trobar recursos per a poder comunicar-se, començant per parlar amb els veïns de la zona on ella vivia al arribar. Per últim, i aquest fet si que suposa una debilitat actualment per a ella, és el fet de no poder viure amb els seus fills. És un pes que porta molt dins seu i del qual no en vol parlar massa. La seva tàctica per a

no enfonsar-se en aquesta debilitat és treballar tot el que pugui i més, d'aquesta manera tal com diu ella no li queda temps per a pensar. I per altra banda, tal com marca la normativa d'estrangeria, necessita acreditar un mínim d'ingressos per a reagrupar els seus fills, per tant, el fet de treballar tant li manté el cap ocupat i li permet anar estalviant per quan pugui portar als seus fills.

AMENACES: gairebé totes les amenaces van relacionades amb les debilitats que presenta ella. Principalment són el fet d'arribar a un país on tenen una cultura diferent a la seva i que parlen un idioma que no coneix, la situació econòmica en la que arriba ella personalment (a l'entrevista comenta que el viatge el va pagar el seu tiet i que li va donar uns pocs diners per a que pogués passar la primera setmana), la situació econòmica del context on arriba (just quan ella va arribar l'economia catalana estava a l'alça, però quan ella es va haver de buscar la vida sola arrel del divorci, ja havíem entrat en l'actual crisi econòmica), i com ja he comentat abans, el fet d'arribar a una ciutat emigrant d'un poble. Tot i que aquesta última l'acaba convertint en una oportunitat, aprofitant al màxim els recursos formals i informals que ofereix la ciutat. L'amenaça que crec que ha superat de manera impecable fins al punt de convertir-la en una oportunitat és el fet de divorciar-se del seu marit. Tot i que va ser ell qui va iniciar la petició de divorci (entenc per tant, que a ella la va agafar per sorpresa), la Zahra ha aconseguit ser una dona autosuficient en quan li ha desaparegut l'ombra masculina de sobre. Va deixar de lluir hijab, va trobar diverses feines que podia combinar entre elles, es va llogar un pis... i ara només li queden els fills.

FORTALESES: la major fortalesa de la Zahra és el seu caràcter obert i la seva personalitat lluitadora. En quan portes uns minuts parlant amb ella t'adones de la cuirassa que s'ha construït a sobre per a poder arribar fins on ha arribat. És una persona amb una gran resiliència que ha sabut navegar per la mar brava quan tot li anava en contra.

OPORTUNITATS: les principals oportunitats que podem veure en la història de la Zahra és el fet d'haver-se tret el hijab ja que li ha facilitat molt l'accés al món laboral. I les altres dues van entrelligades: viu al centre de Tarragona i per tant té l'oportunitat de conèixer amb gent autòctona, fet que li facilita l'aprenentatge de la llengua, així com l'accés a ofertes laborals pel "boca a orella".

9.2) Dafo de Karima

Aquest és el DAFO que sorgeix de la història de vida de la Karima. En el seu estudi veurem com tenint més oportunitats i fortaleeses, finalment acaben pesant més les debilitats i les amenaces.

DEBILITATS	AMENACES
<ul style="list-style-type: none">- Caràcter reservat- Persona poc demandant- Portar hijab- Caràcter i creences del seu marit	<ul style="list-style-type: none">- Cultura diferent del país d'arribada- Idioma diferent- Situació econòmica- Viure a la perifèria de la ciutat- Guettització- La no homologació dels estudis realitzats en el país d'origen
FORTALESES	OPORTUNITATS
<ul style="list-style-type: none">- Tenir els objectius de la migració clars- Tenir estudis- Tenir facilitats per aprendre idiomes- Sortir d'una ciutat	<ul style="list-style-type: none">- Tenir en el país d'arribada una persona que ha obert camí- Arribar a una ciutat- Conèixer la xarxa social disponible- Tenir una filla que va a l'escola

DEBILITATS: la principal debilitat que té la Karima és que té un caràcter reservat, possiblement fruit de l'educació que ha rebut i per aquesta manera de ser, juntament amb que és una persona poc demandant, possiblement ha perdut moltes oportunitats de millorar la seva situació, des de la seva arribada fins a l'actualitat. Per altra banda, el pensament masculista i en ocasions el diàleg autoritari del seu marit, crec que l'ha privat d'algunes ofertes laborals així com de relacionar-se més amb gent autòctona. I per últim, el fet de portar hijab també la priva de moltes ofertes de feina i penso que també pot dificultar la seva inclusió al barri on viuen. Cal remarcar però, que ella comenta que porta el hijab perquè així ho va decidir amb 12 anys, que no és cap imposició.

AMENACES: les principals amenaces que es troba ella al arribar és com ja he dit anteriorment, la cultura diferent a la qual s'ha d'integrar i l'idioma nou que ha d'aprendre. Una altra amenaça és la situació econòmica que hi ha en el context on vivim, que ha dificultat en gran quantitat la seva inserció al món laboral. El fet de viure a la perifèria de Tarragona també comporta una certa amenaça. Primerament perquè implica haver de desplaçar-se amb autobús per a fer qualsevol tasca a la ciutat i en segon lloc, perquè comporta de manera inherent un cert grau de "guettització" al propiciar més les relacions entre persones magrebines que viuen al mateix barri que amb persones autòctones. I per últim, l'amenaça més significant és el no poder haver

homologat la seva carrera universitària. Li suposa un cost econòmic molt elevat que no pot assumir, i haver de tornar a fer algunes assignatures que actualment tampoc pot.

FORTALESES: al contrari que la Zahra ella si sabia a què venia a Tarragona i podia conèixer el més bàsic segons el que li hagués explicat el seu marit. El fet de tenir estudis i facilitat per aprendre idiomes nous també li suposa una fortalesa, però sembla que en el decurs de la seva migració no ha sabut treure'n profit o per determinades circumstàncies no ha pogut. Penso que el fet de ser una persona formada l'ha pogut perjudicar en el sentit que mai ha hagut de buscar-se la vida per ella mateixa, i no ha desenvolupat la iniciativa d'aquella persona que ha crescut en la precarietat i s'ha hagut d'espavilar més. I per últim, com ja he comentat anteriorment, el fet d'emigrar d'una ciutat és una fortalesa, ja que no ha patit el canvi de passar del poble a la ciutat, la qual cosa suposa una doble integració: d'habitant de poble a habitant de ciutat i, de persona autòctona a persona immigrada.

OPORTUNITATS: la principal oportunitat és arribar a Tarragona tenint algú que ja ha obert camí (com és el cas del seu marit), d'aquesta manera tens un guia que et pot explicar les coses essencials així com la xarxa social disponible per a poder viure a la ciutat i adaptar-s'hi més fàcilment. Un altre aspecte que pot esdevenir una oportunitat com ja he comentat és el fet d'arribar a una ciutat i més si emigres d'una altra ciutat, que el canvi possiblement no serà gaire brusc. I per últim, la oportunitat més gran que pot tenir actualment la Karima és la seva filla que va a l'escola del barri. A través de la seva filla ha pogut esbrinar més aspectes sobre la cultura catalana, i ha pogut relacionar-se amb altres mares que han passat per la seva situació o mares autòctones que poden ser un pont amb la nova cultura.

10) Conclusions

Primer de tot m'agradaria haver aconseguit el màxim d'objectivitat possible i que així mateix n'hagi estat la lectura. Cal tenir present en tot moment que estem parlant de les vides de dues persones, que sobre el paper pot quedar molt fred, o pot semblar que la solució és molt fàcil. No voldria que sorgissin judicis fàcils arrel d'aquest article, ja que la intenció pel qual ha estat escrit és totalment la contrària. Espero haver aconseguit una reflexió en el lector de tot el que comporta una migració, per a que a l'hora de jutjar una persona immigrada ens ho puguem pensar dues vegades. No es pot saber la història de vida d'una persona pel seu color de pell o per la roba que vesteix, i per tant, del que no es coneix no es pot jutjar.

Les dues dones que han participat en aquest article ho demostren ben clarament. En el seu dia van sortir del mateix país d'origen (Marroc), però les seves trajectòries vitals i els entrebancs que s'han trobat pel camí són completament diferents. Possiblement ningú pensaria que darrere del hijab de Karima s'amaga una dona amb la carrera de biotecnologia i probablement poca gent s'imagini que darrere del somriure de Zahra hi ha molts anys de patiment i superació personal.

En aquest article, hem pogut veure que aquest és el punt més important, la capacitat de cada persona per a superar tots els obstacles amb els que es troba. La lluita, la motivació, la resiliència personal són la base de qualsevol migració, i d'elles dependrà la qualitat de vida que pugui arribar a tenir la persona que migra.

Hi ha altres factors molt influents també, com poden ser els estudis, les habilitats laborals, la facilitat per aprendre el nou idioma... però en el cas de les dues entrevistades hem pogut veure com aquests factors que en un inici crèiem determinants, han passat a ser secundaris. En el cas de la Karima per no explotar al màxim les habilitats que portava ella del seu país d'origen (estudis, facilitat per aprendre l'idioma, comportament educat i sempre correcte...), i en el cas de la Zahra per desenvolupar capacitats que probablement abans d'arribar a Tarragona no sabia que tenia (viure sola, aprendre un nou idioma, treballar...).

Aquesta diferència a l'hora de desenvolupar la migració va estretament lligada amb les influències masculines que han rebut les dues entrevistades en les seves vides. Després d'analitzar totes les variables de les històries de vida que ens han brindat, crec que la figura masculina és el segon factor influent per ordre de rellevància, a l'hora de valorar l'èxit de les migracions de les dues entrevistades. En el cas de la Zahra quan estava supeditada a la opinió del seu marit, ella portava vel i no tenia permís per anar a treballar fora de casa. Després de divorciar-se, es va treure el vel i a costa de treballar moltes hores ha aconseguit tenir un pis i anar fent un racó per a portar els seus fills a Tarragona. El cas de la Karima és a la inversa, va créixer sota la influència d'un pare que va voler que tots els seus fills estudiessin i rebessin una bona educació. Arrel del seu casament, accepta les normes que estableix el seu marit, que li limiten la seva llibertat.

Relacionat amb aquest aspecte d'acceptar les normes que ja venen donades, un fet que considero d'important rellevància és la poca implicació política i la manca de crítica al sistema en el qual participen. Cap de les dues entrevistades va mostrar una opinió ferma vers el que es podria millorar, o què és el que no els sembla bé de l'actual llei

d'estrangeria. Aquesta desconeixença juga en contra seu, perquè la seva vida està condicionada per l'actual llei, i qualsevol modificació que en facin els pot suposar un canvi substancial. La llei regula molts aspectes de la vida de les persones immigrades, com és l'únic contracte amb el que es pot obtenir la targeta de residència i treball (40 hores setmanals i durada d'un any com a mínim), la possibilitat de reagrupar familiars (estipula quins són els familiars que es poden reagrupar, i els recursos econòmics necessaris per a poder-ho dur a terme), la cobertura sanitària (Catalunya és de les poques comunitats autònomes que han decidit mantenir la cobertura sanitària a les persones que no tenen la seva situació administrativa regularitzada al país), i com aquests molts altres aspectes. Per tant, penso que és necessari un major coneixement del marc legal en el qual estan contextualitzades les seves vides, per a ser conscients dels canvis que van succeint i al ser-ne coneixedores, poder decidir lliurement si ho accepten o si pel contrari, creuen necessari lluitar per a canviar-ho. L'actual realitat sobre la normativa en matèria d'estrangeria és que cada vegada és més restrictiva, i poc a poc van sorgint modificacions que dificulten en major grau la regularització de les persones immigrades, el reagrupament de familiars i la possibilitat de trobar feina.

Personalment, després de quatre anys de llegir opinions d'autors i poc a poc anar construint la meua pròpia, no podria dir quina és la solució per una migració sense patiment, possiblement passi per una política migratòria europea; el que sí que sé, és que la solució no passa per construir balles més altes amb punxes més afilades o per disparar més pilotes de goma. Probablement, l'inici del canvi es trobi en la humanització de la normativa, en canviar la perspectiva des d'on es mira la immigració, en considerar que són persones i no ciutadans de segona, que parlem de vides i no de números que es converteixen en estadístiques; però per a que això succeeixi cal posar-los cara i donar-los veu.

Però mentre ningú mostri la cara i alci la veu, qui aturarà aquest minvar de drets?

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Alonso Ortiz del Rio, Marta (2002). *Trajectòries de vida i migració de dones d'origen marroquí al Camp de Tarragona*. Tarragona: Universitat Rovira i Virgili

Almagro Lorca, M. Jesús (2005). *La vida a través de un velo*. Montblanc: Requesens

Brullet, Cristina; Parella Sònia (2005). «La conciliación de la vida familiar i laboral de las madres latinoamericanas. Una primera exploración del caso en la ciudad de Barcelona». En: Solé, Carlota y Flaquer, Lluís (eds.). *El uso de las políticas sociales por las mujeres inmigrantes*. Madrid: Instituto de la Mujer

Colectivo Ioé: Walter Actis, Carlos Prelada, Miguel A. de Prada (1994). *Presencia del Sur: Marroquíes en Cataluña*. Madrid: Editorial Fundamentos

Geertz, Clifford (2003). *La interpretación de las culturas*. Barcelona: Gedisa

García Roca, Joaquín (2010). «La condición migratoria». En: Lacomba, Joan; Falomir, Fernando. *De las migraciones como problema a las migraciones como oportunidad*. Fuencarral: Catara

Martín Sánchez, María (2011). «La mujer inmigrante: espacios de doble discriminación». En: Rodríguez Yagüe, Cristina (ed.). *Estudios sobre género y extranjería*. Albacete: Editorial Bomarzo

Oberg, Kalervo (1960). «Cultural Shock: Adjustment to New Cultural Environments». *Practical Anthropology* 7, 177-182

Pérez Orozco, Amaia; Paiewonsky, Denise; García Domínguez, Mar (2008). *Cruzando Fronteras II: Migración y desarrollo desde una perspectiva de género*. Madrid: Instituto de la Mujer

Ramírez, Ángeles (1999). «Les fronteres de la Mediterrània: les dones marroquines, les migracions si el matrimoni». A: Roque, Maria-Àngels (dir.). *Dona i migració a la Mediterrània occidental*. Barcelona: Proa.

Solé, Carlota (1999). «La immigració femenina en l'era de la globalització». A: Roque, Maria-Àngels (dir.). *Dona i migració a la Mediterrània occidental*. Barcelona: Proa.

MOTIVACIÓ DE LA REVISTA

M'he decidit a sol·licitar la publicació del meu article científic “Del Marroc a Tarragona, històries de vida” a la revista Papers de la Universitat Autònoma de Barcelona. La directora d'aquesta revista és la Dra. Carlota Solé, doctorada en Ciències Econòmiques i Sociologia. La seva principal línia d'investigació és la sociologia de les migracions. I per tant, confirma que la línia que segueix la revista concorda amb el contingut del meu article.

A continuació detallo amb més precisió altres aspectes que m'han fet decantar per aquesta revista:

Principalment perquè el contingut del meu article s'adequa als temes que s'inclouen dins dels interessos de la publicació.

Per altra banda, considerant l'índex d'impacte de la revista, es troba en el sisè lloc en el rànquing de revistes espanyoles sobre ciències socials, en concret de sociologia, segons el llistat que publica anualment SCImago Journal & Country Rank³. El factor d'impacte de la revista és de 0.101.

Un altre aspecte important a l'hora d'escollir la revista ha estat l'extensió permessa per a redactar l'article. En nombroses revistes estableixen aquest criteri per pàgines, però a la revista Papers ho calculen per paraules (entre 8000 i 12000), deixant un marge ampli per a que qui redacta pugui tenir llibertat d'estendre's més o menys, segons consideri oportú.

A més a més, resulta de molt fàcil comprensió les normes de publicació, les quals les detallen explícitament a la mateixa web de la revista. D'aquesta manera resulta senzill poder analitzar si el que proposa la revista s'adequa a la idea inicial que té l'investigador i a la inversa.

³http://www.scimagojr.com/journalrank.php?area=3300&category=3312&country=ES&year=2012&order=sjr&min=0&min_type=cd

Del Marroc a Tarragona, històries de vida by [Valios Casanova, Ada](#) is licensed under a [Creative Commons Reconocimiento-NoComercial-SinObraDerivada 4.0 Internacional License](#).

Puede hallar permisos más allá de los concedidos con esta licencia en <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.ca>